

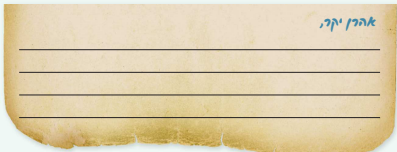
פרק י"ג

יחידה 24: האספות פלשתים למלחמה וציווי שמואל לשאול (א'-ו"ב)

40 ספר שמואל א' | פרק י"ג

שאלת הכנמה: אהרון עוזב את ביתו והולך להסתתר במערה. כדי להימלט מפני הפלשתים. אהרון כלל לא אהב את המצב שעם ישראל היה שרוי בו, והחליט לשנות זאת, אך במוחו לא עלה שום רעיון כיצד יוכל לעשות זאת. תנו לאהרון רעיונות לשינוי מצבו של עם ישראל.

אהרון יקרי,

3. מה היה הניסיון העצום שבו נתנסה שאול?

4. פסוקים י"א-י"ז: "והנה שמואל בא... ויאמר שמואל: מה עשית?" בעקבות שאלתו של שמואל התגבש שאול ונימק את החלטתו. התאימו בין הנימוק שממנו שאול ובין הסברו:

שמואל, לא הגעת בזמן שקבעת	נימוק א': "כי ראיתו כי נפץ העם מעלי"
הפלשתים נאספו למלחמה במכמש והזמן דחוק	נימוק ב': "ואתה לא באת למועד הימים"
העם התחיל להתפזר, וחששתי שכולם ילכו ונפסיד במלחמה	נימוק ג': "ופלשתים נאספים מכמש"

39 ספר שמואל א' | פרק י"ג

פרק י"ג

מלכות שאול	המלכות שאול והגליתו	ה מאס בשאול	שאל דודך אחרי דוד	מפלת שאול
א-ה	ו-י	י-טו	יז-כ	כז-לא

יחידה 24 - האספות פלשתים למלחמה וציווי שמואל לשאול (א'-ו"ב)

1. כמה לחמים בחר שאול מִישראל? מדוע?

2. סדרו את האירועים לפי הסדר הנאמר בפסוקים:
 ישראל מתחבאים מפני הפלשתים:
 פלשתים נאספים להילחם עם ישראל:
 יונתן מכה את נציבי הפלשתים:
 חלק מעם ישראל בורחים לעבר הירדן המזרחי:
שאלת הרחבה: האם זכור לכם כבר שעם ישראל נלחם בפלשתים בספר שמואל? מה הייתה תוצאת המלחמה?

יחידה 24 - האספות פלשתים למלחמה וציווי שמואל לשאול (א'-ו"ב)

"יחידה 24 - האספות פלשתים למלחמה וציווי שמואל לשאול (א'-ו"ב)"
 "צבי פלשתים" (פסוק 1)
 "ממנה יקליטו עלי ישראל ולנבזת ממשם" (פסוק 2)
 "בבאני" (פסוק 3)
 "והנבז" (פסוק 4)
 "והנבז" (פסוק 5)
 "והנבז" (פסוק 6)
 "והנבז" (פסוק 7)
 "והנבז" (פסוק 8)
 "והנבז" (פסוק 9)
 "והנבז" (פסוק 10)
 "והנבז" (פסוק 11)
 "והנבז" (פסוק 12)
 "והנבז" (פסוק 13)
 "והנבז" (פסוק 14)
 "והנבז" (פסוק 15)
 "והנבז" (פסוק 16)
 "והנבז" (פסוק 17)
 "והנבז" (פסוק 18)
 "והנבז" (פסוק 19)
 "והנבז" (פסוק 20)
 "והנבז" (פסוק 21)
 "והנבז" (פסוק 22)
 "והנבז" (פסוק 23)
 "והנבז" (פסוק 24)
 "והנבז" (פסוק 25)
 "והנבז" (פסוק 26)
 "והנבז" (פסוק 27)
 "והנבז" (פסוק 28)
 "והנבז" (פסוק 29)
 "והנבז" (פסוק 30)
 "והנבז" (פסוק 31)
 "והנבז" (פסוק 32)
 "והנבז" (פסוק 33)
 "והנבז" (פסוק 34)
 "והנבז" (פסוק 35)
 "והנבז" (פסוק 36)
 "והנבז" (פסוק 37)
 "והנבז" (פסוק 38)
 "והנבז" (פסוק 39)
 "והנבז" (פסוק 40)
 "והנבז" (פסוק 41)
 "והנבז" (פסוק 42)
 "והנבז" (פסוק 43)
 "והנבז" (פסוק 44)
 "והנבז" (פסוק 45)
 "והנבז" (פסוק 46)
 "והנבז" (פסוק 47)
 "והנבז" (פסוק 48)
 "והנבז" (פסוק 49)
 "והנבז" (פסוק 50)
 "והנבז" (פסוק 51)
 "והנבז" (פסוק 52)
 "והנבז" (פסוק 53)
 "והנבז" (פסוק 54)
 "והנבז" (פסוק 55)
 "והנבז" (פסוק 56)
 "והנבז" (פסוק 57)
 "והנבז" (פסוק 58)
 "והנבז" (פסוק 59)
 "והנבז" (פסוק 60)
 "והנבז" (פסוק 61)
 "והנבז" (פסוק 62)
 "והנבז" (פסוק 63)
 "והנבז" (פסוק 64)
 "והנבז" (פסוק 65)
 "והנבז" (פסוק 66)
 "והנבז" (פסוק 67)
 "והנבז" (פסוק 68)
 "והנבז" (פסוק 69)
 "והנבז" (פסוק 70)
 "והנבז" (פסוק 71)
 "והנבז" (פסוק 72)
 "והנבז" (פסוק 73)
 "והנבז" (פסוק 74)
 "והנבז" (פסוק 75)
 "והנבז" (פסוק 76)
 "והנבז" (פסוק 77)
 "והנבז" (פסוק 78)
 "והנבז" (פסוק 79)
 "והנבז" (פסוק 80)
 "והנבז" (פסוק 81)
 "והנבז" (פסוק 82)
 "והנבז" (פסוק 83)
 "והנבז" (פסוק 84)
 "והנבז" (פסוק 85)
 "והנבז" (פסוק 86)
 "והנבז" (פסוק 87)
 "והנבז" (פסוק 88)
 "והנבז" (פסוק 89)
 "והנבז" (פסוק 90)
 "והנבז" (פסוק 91)
 "והנבז" (פסוק 92)
 "והנבז" (פסוק 93)
 "והנבז" (פסוק 94)
 "והנבז" (פסוק 95)
 "והנבז" (פסוק 96)
 "והנבז" (פסוק 97)
 "והנבז" (פסוק 98)
 "והנבז" (פסוק 99)
 "והנבז" (פסוק 100)

הקדמה

אזור הקרב עם הפלשתים: את הפלשתים כבר פגשנו בפרקים ג-ז', בהתחלה בניצחון הפלשתים על ישראל, ובסיום - התגברות ישראל על הפלשתים. בפרקנו אנו שוב פוגשים את הפלשתים, השולטים בעומקה של ארץ ישראל.

שליטת הפלשתים בארץ באה לידי ביטוי בשליטה צבאית, כגון פריסת כוחות לפי רצונם, מניעת מרידות ועוד.

דוגמה לשלושה מקומות שהפלשתים הגיעו אליהם בעומק הארץ:

1. מכמש, השוכנת בדרום הר בית אל, על גבול המדבר המשתפל ויורד אל עבר בקעת יריחו.
2. בית אל, השוכנת צפונית מזרחית לעיר רמאללה בימינו, מצפון לירושלים. את בית אל סובבת שרשרת הרים.
3. גבעת בנימין, המכונה גם גבעת שאול (י"א, ד'). גבעה זו מזוהה צפונית לירושלים, בין שתי שכונות ירושלמיות - הגבעה הצרפתית ונווה יעקב. בגבעה זו מקים שאול את המרכז השלטוני שממנו הוא פועל. הסיבה לכך היא שהמקום שוכן באזור הררי, כמו כל אזור ירושלים, ולכן הוא בעל יכולת שליטה טובה על האזורים שמהם רוצים לתקוף.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

- א. הפרשנים נחלקו בהבנת פסוק א'. הציעו פירושים לפסוק זה.
- ב. מה הן הסיבות ששאל לא שמע בקול שמואל ולא המתין שבעה ימים?

אפשרויות למענה ולדיון

הפסוק הפותח את הפרק הוא קשה, ומעבר לקושי הלשוני של הפסוק, הראשונים הקשו גם על תוכנו: לאור הפרקים הבאים בספר שמואל עולה ששאל עשה דברים רבים: ניצח אויבים רבים, רדף אחרי דוד אשר היה שנה וארבעה חודשים בארץ פלשתים בזמן ששאל רדף אחריו ועוד. אם כן נראה כי שאל מלך תקופה יותר ארוכה משנתיים?

המפרשים ביארו את הפסוק בכמה אופנים:⁴⁸

1. שנה אחת עברה ממשיחת שאל ועד חידוש המלוכה בגלגל. כעבור שנתיים נוספות אירעו המעשים המתוארים בפרק זה. מעין זה פירש רש"י שבשנתו הראשונה למלכותו עשה כדברים האלה, וישתי שנים מלך' הוא בחינת מאמר מוסגר.
 2. הר"י מטרני פירש ששתי שנים אלו מכוונות לשנתיים הראשונות עד שנמשח דוד, כי משעה שנמשח דוד כאילו בטלה מלכותו. ולא בכדי מסכם הנביא את מלכות שאל כבר בסופה של חטיבת הפסוקים הזו ולא סמוך למותו, אלא סמוך למלחמת עמלק, שהייתה הסיבה לקריעת מלכות שאל.
- הפלשתים שולטים ברחבי הארץ. שאל מגייס לראשונה בתולדות ישראל צבא קבע ולא צבא עראי המבוסס על מתנדבים. המשימה של שאל הייתה להסיר את הסכנה הקיומית של הפלשתים.
- דמותו של יונתן לראשונה מופיעה בתחילת הפרק מבלי להכירו ורק בהמשך (בפסוק ט"ז) ייודע לנו שיונתן הוא בנו של שאל. יונתן נוקט יוזמה והורג את חיל המצב הקטן שהיה בגבעת בנימין. תפקידו של חיל המצב היה לגבות מיסים כדי לשלוט באזרחים. פגיעה בגביית המיסים מלמדת על מרד בשלטון.
- הפלשתים נאספים בצבא רב כדי לדכא את אש המרד. כיוון שהם שולטים בלב הארץ הם מגיעים למכמש במספר רב של חיילים. רק אמונה ובטחון בה' יכולים לעמוד נגד הצבא הגדול של הפלשתים.
- שאל אוסף את צבאו וחונה בגלגל בבקעת יריחו סמוך לנהר הירדן. אך גם צבא הקבע שגייס שאל מתחיל להתפזר מאימת הפלשתים. פיזורם סותם את הגולל על התקווה שעוד נשארה להילחם בפלשתים ולגרום להם לסגת מלב הארץ. לא פשוט במצב כזה להמשיך לבטוח בה' שיושיע את העם מהצרה שבה הוא שרוי.
- שמואל ציווה את שאל (י', ז'-ח') להמתין שבעה ימים עד בואו ולא להקריב עולה לבדו, למרות האפשרות שפלשתים עלולים להתקיף בינתיים. שאל עומד בפני תביעה גדולה והציפייה משאל, כמלך ישראל, היא

48 פירושים אלו נלקחו מתוך פירוש דעת מקרא פסוק א'.

לעמוד בניסיון - גדול ככל שיהיה. שאול היה צריך להתמלא בביטחון ובאמונה כדי לקיים את דבר שמואל. אך שאול לא עמד בניסיון והקריב את העולה בטרם הגיעה העת. גם לאחר ששמואל הגיע, שאול לא הכיר בטעותו ותירץ מדוע הדרך שנהג בה הייתה נכונה.

המסרים העולים מן היחידה

1. **אמונה** - שאול רואה רק את מה שנגד עיניו ואינו אוחז במידת האמונה המתבוננת מעבר למראה העיניים וסוברת כי המציאות יכולה להשתנות למרות הקושי שבדבר.
2. **גבורה** - יונתן מצית את אש המרד ויוצא בגבורה כנגד הצבא הגדול של הפלשתים.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. ניתן לספר סיפור על כוח האמונה בה, מתקופת חז"ל או מתקופתנו.
2. להראות במפה את המקומות בהם מתרחשת היאספות הפלשתים וחיילי שאול.

יחידה 25: תוכחת שמואל לשאול והיערכות ישראל למלחמה (י"ג - כ"ג)

ספר שמואל א' | פרק י"ג 42

8. מדוע לא נמצאו חרשים בכל ארץ ישראל?

9. למה היו חרב וחנית ביום המלחמה?

באורי קלים

'מסלול' (פסוק י"ג): ישות נענש כסל.	'אתו' (פסוק כ"ג): כל לחמיה בארמה.	'קלשון' (פסוק כ"א): שלוש שינים לסיק העמל והנבואה.
'מחרשתו' (פסוק י"ד): חיי המלחמה הוא להשתתף ולחום יחדיו ולחבו את הרכל.	'קדמו' (פסוק כ"ג): רבה עמדת. לטון יחיד עמדת.	'דרבן' (פסוק כ"א): המקל במלמד הבקר. שדא כל אידן חודד של מוחת בקעה, למורץ ב את השוורים הרמנים למחרשה.
'אתו' (פסוק י"ג): החומר המיוצר הוא להשתתף ולחום יחדיו ולחבו את הרכל.	'קדמו' (פסוק כ"ג): רבה עמדת. לטון יחיד עמדת.	'דרבן' (פסוק כ"א): המקל במלמד הבקר. שדא כל אידן חודד של מוחת בקעה, למורץ ב את השוורים הרמנים למחרשה.

ספר שמואל א' | פרק י"ג 41

יחידה 25 - תוכחת שמואל לשאול והיערכות ישראל למלחמה (י"ג-כ"ג)

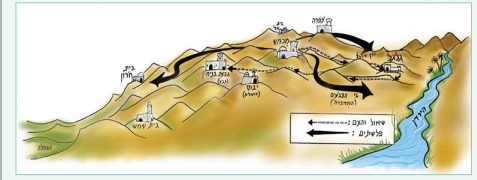
שאלת הרחבה: דרך מלחמת שאול בעמלק אנו יכולים ללמוד האם בעיני שאול העיקר הוא דבר ה' ביד נביאו או קיום רצונו של המלך. מצאו את ציווי ה' לשמוע בקול הנביא בדברים יח. יח-י"ט. וצטטו מה קורה לאדם מישראל שלא ישמע בקול הנביא.

5. במה מאשים שמואל את שאול?

6. מהו העונש שעליו מודיע שמואל?

7. תארו את ההכנות למלחמה מצד ישראל ומצד פלשתים.

לאור התיאור שכתבתם, מצאו את שלושת הראשים במפה וענו:
איזה ראש היה הדרומי?
איזה ראש היה הצפוני?
איזה ראש היה המערבי?

הקדמה

ההכנות למלחמה - חומר ורוח: כדי שעם ישראל ינצח במלחמה, עליו לפעול בשני מישורים: מישור רוחני ומישור חומרי.

במישור הרוחני: שמיעה בקול ה' וקיום מצוותיו.

במישור החומרי: הצטיידות בכלי נשק שבעזרתם יהיה אפשר להילחם.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

א. מדוע חטאו של שאול כה חמור שבגיננו מלכותו לא תקום?

ב. מה לדעתכם היסוד הרוחני שעליו עומדת מלכות ישראל?

אפשרויות למענה ולדיון

שאול מעלה את העולה, ויש לו נימוקים משכנעים מדוע לא יכול היה להמתין עוד בהקרבת העולה. אך כל אלה לא הספיקו. שמואל טוען לפני שאול 'נסכלת', כלומר: חשבת שעשית את המעשה הנכון, אך טעות בידך. הלכת בדרך כסיל כאשר לא שמעת בקול ה', מאחר שרק שמיעה בקולו היא המעשה הנכון.

היסוד הבסיסי לקיום המלכות הוא השמיעה בקול ה' ושמירה על מצוותיו. כאשר היסוד למלכות אינו

מתקיים, באופן טבעי אין למלכות על מה להישען ובפועל היא אינה יכולה להתקיים. אכן, שמואל מוסר לשאול את דבר ה' שממלכתו לא תקום.

עם ישראל מתכונן לקראת המלחמה ועולה מן הגלגל לגבעת בנימין, אך נמצא במצב נחות צבאית ומספרית (כ-600 לוחמים). במשך תקופה ארוכה הפלשתים מונעים מישראל מלעסוק במקצוע החקישות, מה שגורם לחיסרון בייצור אמצעי לחימה. כדי לתקן כל כלי חקלאות ממתכת שהתקלקל, בעליו היה צריך לנדוד לעיירות הפלשתים. בניגוד לישראל, הפלשתים היו מאומני קרב, בעלי חרבות, חניתות וכידונים, ולכן הניצחון במלחמה של ישראל - המעטים והחלשים - על הפלשתים - הרבים והחזקים - הנו בגדר נס.

המסרים העולים מן היחידה

דיוק בביצוע מצוות ה' - שאול לא ממתין עד בואו של שמואל, ובזה אינו מדייק בהוראה ששמואל נתן לו להמתין עד בואו.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. ניתן להראות סרטון כיצד מכינים כלי מתכת. כמו כן להראות תמונות של כלים המופקים ממתכת.
2. ניתן לפתוח דיון בנושא חשיבות הציות לחוקים ולכללים. כיצד אנו בחיינו מצייתים לחוק? מה אנו אומרים לאדם אחר שלא ציית לחוק? האם ראוי להעיר לו או שמא לא להתייחס?